

Đại Dịch Covid Dưới Lăng Kính Học Thuyết Xã Hội Công Giáo

The Covid Pandemic through the Lens of Catholic Social Theory

Phaolô Nguyễn Hồng Như Khuê, S.J.^{1*}

¹ Học Viện Thánh Giuse Dòng Tên, Việt Nam

* Email của tác giả liên hệ: paulkhuesj@gmail.com

* <https://orcid.org/0009-0000-7559-063X>

* <https://doi.org/10.54855/csl.23327>

® Copyright (c) 2023 Phaolô Nguyễn Hồng Như Khuê

Tóm lược

Đại dịch Covid-19 có thể lấy đi rất nhiều thứ của con người, nhưng không thể lấy đi được niềm hy vọng, tình yêu thương và tương trợ lẫn nhau. Mặc dù đại dịch Covid-19, kể từ khi bùng phát vào cuối năm 2019, đã và đang gây ra những thách thức to lớn trên phạm vi toàn thế giới không chỉ về mặt kinh tế, mà cả những thách thức về y tế và sức khỏe con người. Chính vì thế, làm thế nào để có thể giúp nhau vượt qua cơn khủng hoảng và thắp lên niềm hy vọng giữa 'đêm tối' của cuộc đời trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Bài viết này là một nỗ lực để đi tìm câu trả lời cho vấn đề đặt ra ở đây, một cách cụ thể dưới lăng kính học thuyết xã hội Công giáo.

Từ khóa: Giáo hội, Đại dịch Covid-19, thách thức, hy vọng, sức khỏe, kinh tế

Abstract

The Covid-19 pandemic may take away many things from human beings, but it cannot take away hope, love, and mutual support. Despite the Covid-19 pandemic, which has caused significant challenges worldwide since its outbreak at the end of 2019, not only economically but also in terms of health and human well-being, finding ways to help each other overcome the crisis and ignite hope in the 'darkness' of life becomes more crucial than ever. This article is an effort to seek answers to the questions posed here, specifically through the lens of Catholic social theory.

Keywords: Church, Covid-19 pandemic, challenges, hope, health, economy

Dẫn Nhập

Đại dịch Covid-19 đã bùng phát và đang ngày càng lan rộng trên phạm vi toàn Thế giới, tính đến ngày 30/08/2020 đã có 216 nước có người bị nhiễm bệnh, đây "là một đại dịch bệnh truyền nhiễm với tác nhân là virus SARS-CoV-2, đang diễn ra trên phạm vi toàn cầu. Khởi nguồn vào cuối tháng 12 năm 2019 với tâm dịch đầu tiên được ghi nhận tại thành phố Vũ Hán thuộc miền Trung Trung Quốc, bắt nguồn từ một nhóm người mắc bệnh viêm phổi không rõ nguyên nhân".¹ Với sự lây lan nhanh chóng và những tác hại của dịch bệnh đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe con người, đời sống kinh tế và xã hội, ngày 11/ 3/2020, tổ chức Y tế Thế giới

¹ "Đại dịch Covid 19," *Wikipedia* (truy cập ngày 24.08.2020),

https://vi.wikipedia.org/wiki/%C4%90%E1%BA%A1i_d%E1%BB%8Bch_COVID-19.

(WHO) đã ra tuyên bố dịch Covid-19 là đại dịch toàn cầu.² Hiện nay, người dân trên toàn Thế giới đang phải đối mặt với rất nhiều thách thức và gánh chịu những hậu quả nặng nề do đại dịch Covid-19 ở nhiều phương diện: Y tế, kinh tế, đời sống và xã hội. Trong bối cảnh đầy thách thức này, một câu hỏi lớn được đặt ra ở đây là: *Cuộc sống hiện tại và tương lai của con người sẽ như thế nào khi phải đối diện với đại dịch Covid-19?* Quả thật là không dễ để có thể tìm ra một câu trả lời dứt khoát và cụ thể cho vấn nạn này. Ở đây, người viết sẽ trình bày một số khía cạnh có liên hệ trực tiếp hay gián tiếp xoay quanh cơn đại dịch dưới lăng kính Học thuyết xã hội Công giáo, hy vọng sẽ đưa ra được một vài lời giải hữu ích. Theo đó, bài viết sẽ khai triển ba điểm sau: (1) Thế giới trước những thách thức trong cơn đại dịch Covid-19; (2) Những tia sáng hy vọng hướng về tương lai tốt đẹp; (3) Những bài học rút ra từ biến cố đại dịch Covid-19.

Thế Giới Trước Những Thách Thức Trong Cơn Đại Dịch Covid-19

Những Thách Thức Hiện Tại Trong Cơn Đại Dịch

Thách thức về mặt y tế

Theo trang tin của Bộ Y Tế Việt Nam thì tính đến 09h31, 24/8/2020, toàn thế giới có tổng cộng 24,111,616 ca nhiễm Covid-19, trong số này có 16,650,927 người khỏi bệnh và 824,702 người tử vong³. Con số này càng khủng khiếp hơn nếu so sánh với hơn 4 tháng về trước: “Theo thống kê của Đại học Johns Hopkins, thế giới hiện ghi nhận 1.342.372 ca nhiễm và 74.558 ca tử vong do nCoV tại 209 quốc gia và vùng lãnh thổ”.⁴ Trước hết, đây là những con số cho thấy mức độ thiệt hại và thách thức khủng khiếp đối với y tế mà con người trên toàn thế giới đang phải đối mặt, đặc biệt trong bối cảnh tình hình dịch bệnh chưa có dấu hiệu suy giảm. Thế nên, những thách thức về mặt y tế là rất lớn, nhất là đội ngũ y bác sĩ, các nhân viên phục vụ trong ngành y tế, trang thiết bị - đặc biệt là máy thở cho các bệnh nhân nặng... Một ví dụ cụ thể để thấy được sự nguy hiểm và cấp bách về mặt y tế như: Ở Việt nam, số máy thở phục vụ các bệnh nhân nặng khoảng 4000 máy⁵, rất may mắn là hiện tại số ca nhiễm bệnh đang là 1034⁶ - trong tầm kiểm soát. Bên cạnh đó, việc xét nghiệm để tầm soát vi rút cũng đặt ra không ít khó khăn như cơ sở vật chất và dụng cụ xét nghiệm, vì không phải cơ sở y tế nào cũng đáp ứng đủ điều kiện để xét nghiệm Covid-19. Chính vì thế, những khó khăn về việc thiếu nhân sự và trang thiết bị y tế đã và đang là một trong những thách thức lớn đối với các nước trong bối cảnh đại dịch đang tiếp tục bùng phát hiện nay.

Thách thức về kinh tế và xã hội

Trước hết về mặt kinh tế, đại dịch Covid-19 đang gây ra những hậu quả hết sức nặng nề và rất đáng lo ngại: Việc các doanh nghiệp phải dừng hoặc giảm sản xuất đã dẫn đến thiếu việc làm,

² Jamie Ducharme, "World Health Organization Declares COVID-19 a 'Pandemic.' Here's What That Means," *Time* (11/03/2020),

<https://time.com/5791661/who-coronavirus-pandemic-declaration/>

³ Bộ Y Tế, “Trang tin về dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp Covid-19,” Bộ Y Tế (21h53 ngày 26.08.2020), <https://ncov.moh.gov.vn/>

⁴ Vũ Anh, “Hơn 74.000 người chết vì nCoV toàn cầu,” *Vnexpress*, (07/04/2020), <https://vnexpress.net/hon-74-000-nguoi-chet-vi-ncov-toan-cau-4080631.html>

⁵ N. Huyền, “Phòng dịch Covid-19: Việt Nam hiện có bao nhiêu máy thở?,” *Tintuc.vn*, <https://tintuc.vn/phong-dich-covid-19-viet-nam-hien-co-bao-nhieu-may-tho-post1461992>.

⁶ Bộ Y Tế, “Trang tin về dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp Covid-19,” Bộ Y Tế (21h53 ngày 26.08.2020), <https://ncov.moh.gov.vn/>

thu nhập giảm sút và gây ra tình trạng thất nghiệp, riêng ở Việt nam: “*Theo thống kê sơ bộ đã có gần 31 triệu người mất việc, giảm thu nhập vì Covid-19.*”⁷ Đây là những thách thức lớn cho việc đảm bảo nhu cầu thiết yếu và an sinh cho đời sống. Bên cạnh đó, về mặt xã hội, thất nghiệp trầm trọng hay phải hạn chế làm việc để tránh sự lây lan của dịch bệnh đang đặt ra rất nhiều vấn đề thách thức cho xã hội: Giáo dục - trẻ em không thể đến trường, tội phạm gia tăng, sinh hoạt thường nhật bị xáo trộn... sẽ để lại những hậu quả nặng nề cho toàn xã hội.

Những thách thức về thể lý và tâm lý

Có thể nói, thể lý và tâm lý là hai khía cạnh của một vấn đề, như hai mặt của một bàn tay, điều này có nghĩa là cả hai có mối tương quan hỗ trợ với nhau. Vì thế, nếu một trong hai có vấn đề bất ổn, sẽ ảnh hưởng lên phần còn lại. Trong tình cảnh đại dịch hiện nay, xét về mặt thể lý thì bất kỳ ai cũng có thể đứng trước nguy cơ bị đe dọa về sức khỏe, trong khi điều kiện chăm sóc y tế có nguy cơ thiếu hụt nếu số lượng người bệnh tăng nhiều. Chính vì thế, những bất ổn và lo lắng về thể lý, sẽ kéo theo những vấn đề về tâm lý, cả với người bệnh và thân nhân đều rơi vào tình trạng khủng hoảng khi nhiễm bệnh, đau lòng hơn nữa là khi phải chứng kiến cảnh người thân qua đời mà không thể lo hậu sự một cách tốt đẹp như bình thường. Do vậy, có thể nói, những vết thương tâm lý này sẽ là một thách thức rất lớn, bởi nó không dễ xóa nhòa trong tâm trí của những người trong cuộc.

Những Thách Thức Hậu Đại Dịch

Một thực trạng hiện nay, nhiều nơi trên thế giới vẫn còn đang phải nỗ lực để chống dịch. Tuy nhiên, các hoạt động tái thiết kinh tế và xã hội đang được tái khởi động để khắc phục hậu quả nặng nề vì đại dịch. Ở đây, người viết xin nêu lên một vài thách thức mà con người khắp nơi có thể sẽ phải đối mặt trong bối cảnh hậu đại dịch Covid-19.

Ổn định trật tự xã hội và đưa cuộc sống trở lại bình thường

Trong bối cảnh hiện tại, ổn định trật tự xã hội và đưa cuộc sống trở lại bình thường sẽ là một trong những thách thức rất lớn, bởi vì nó không đơn giản là bắt tay khắc phục các hậu quả của Thiên tai như lũ lụt hay động đất, mà chính quyền và những người có trách nhiệm luôn phải hết sức cảnh giác, cũng như thận trọng trong việc ổn định trật tự xã hội và đưa cuộc sống trở lại bình thường, cả ở bình diện đối nội cũng như đối ngoại. Bởi vì song song với việc ổn định cuộc sống, ưu tiên hàng đầu vẫn là đảm bảo sự an toàn về mặt dịch bệnh, vì chỉ cần thiếu thận trọng một chút, đại dịch có thể bùng phát trở lại bất cứ lúc nào. Về điều này, có thể thấy diễn biến dịch bệnh ở Việt Nam là một ví dụ, tính đến ngày 24/07/2020 - sau 99 ngày không có ca nhiễm mới⁸ và các sinh hoạt dường như trở lại bình thường, thì dịch bệnh bất ngờ trở lại và bùng phát còn nghiêm trọng hơn cả lúc ban đầu. Nếu trong đợt dịch lần thứ nhất, Nước ta đã khống chế rất tốt nên số người nhiễm bệnh ít và không có ca tử vong nào, thì trong lần thứ hai này, sau hơn 1 tháng dịch bệnh bùng phát, *tính đến ngày 30/08/2020, đã có 32 người tử vong.*⁹ Chính vì

⁷ Minh Sơn, “Gần 31 triệu người mất việc, giảm thu nhập vì Covid-19,” *Vnexpress*, (10/7/2020), <https://vnexpress.net/gan-31-trieu-nguoi-mat-viec-giam-thu-nhap-vi-covid-19-4128450.html>

⁸ Bích Liên, “99 ngày Việt Nam không có ca lây nhiễm trong cộng đồng,” *Báo mới* (24/07/2020), <https://baomoi.com/99-ngay-viet-nam-khong-co-ca-lay-nhiem-trong-cong-dong/c/35789239.epi>

⁹ Bộ Y Tế, “Trang tin về dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp Covid-19,” Bộ Y Tế (22h00 ngày 30.08.2020), <https://ncov.moh.gov.vn/>

thế, kể cả khi được gọi là ‘hậu’ đại dịch thì cũng phải hết sức cẩn trọng và dè chừng, đây sẽ thực sự là một thách đố cho những người có trách nhiệm trong việc kiểm soát dịch bệnh.

Khôi phục lại nền kinh tế - vốn đã bị thiệt hại nặng nề vì đại dịch Covid-19

Đại dịch Covid-19 đã gây thiệt hại khủng khiếp tới mọi hoạt động kinh tế: Công nghiệp, thương mại, hàng không, du lịch... thậm chí cả những người bán hàng rong cũng rơi vào cảnh tối tăm. Chẳng hạn như với ngành du lịch, theo thống kê Tổ chức Du lịch Thế giới của Liên hợp quốc - UNWTO: “*Cập nhật đến ngày 19.07.2020, chỉ riêng giai đoạn từ tháng 1-5.2019, ngành du lịch thế giới đã thiệt hại 320 tỷ USD - nhiều hơn gấp ba lần tổn thất trong cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu năm 2009*”.¹⁰ Cùng với đó, như đã nói, đại dịch đã làm cho tình trạng thất nghiệp gia tăng đột biến, tài chính khủng hoảng, việc làm và các ngành dịch vụ bị ảnh hưởng nặng nề, nghèo đói gia tăng... đây sẽ là những thách đố rất lớn đối với vấn đề phúc lợi xã hội, đặc biệt đối với những nước nghèo và kém phát triển. Chính vì thế, phục hồi lại nền kinh tế sẽ là một bài toán rất khó đối với các quốc gia, nhất là trong tình cảnh đại dịch luôn đe dọa quay trở lại và chưa có vắc xin để ngăn ngừa một cách hiệu quả.

Chữa lành những tổn thương về tâm lý

Có thể nói, một trong những vấn đề mà con người phải đối diện là chữa lành những tổn thương về mặt tâm lý sau đại dịch. Nói về điều này xem ra có vẻ khá xa lạ, nhất là với những nước có nền kinh tế và điều kiện an sinh xã hội còn chưa phát triển. Tuy nhiên, đây có thể cũng sẽ là một trong những thách đố lớn mà con người phải đối mặt trong tương lai. Chẳng hạn như đã nói ở phần trên, đại dịch Covid-19 đã gây ra những tổn thương rất lớn về tâm lý đối với những người bị nhiễm bệnh và người thân của họ, nên việc chữa lành những tổn thương ấy sẽ là điều không hề đơn giản.

Những Tia Sáng Hy Vọng Hướng Về Tương Lai Tốt Đẹp

Có thể nói, xét ở khía cạnh lý trí, hiện nay trong lúc dịch bệnh vẫn đang còn bùng phát mạnh mẽ mà lại đề cập đến chuyện tương lai, xem ra là điều có phần hơi ‘vội vàng’ và không được phù hợp cho lắm. Tuy nhiên, có lẽ sự hy vọng sẽ không bao giờ là điều thừa, ngay cả khi phải ở trong những hoàn cảnh thách đố cùng cực, bởi nó sẽ giúp con người tìm thấy sức mạnh để chiến đấu với những khó khăn hiện tại, cũng như lạc quan để tái thiết cuộc sống tốt đẹp hơn.

Ở đây, người viết xin trình bày ‘*những tia sáng hy vọng hướng về tương lai tốt đẹp*’ dưới ánh sáng của Giáo hội Công giáo cách chung, cũng như được cụ thể qua các Giáo huấn của Học thuyết xã hội Công giáo. Đối với Học thuyết Xã hội Công giáo, có 4 nguyên tắc nền tảng và tâm điểm là: (1) Nguyên tắc phẩm giá con người; (2) Nguyên tắc công ích; (3) Nguyên tắc bổ trợ; và (4) Nguyên tắc liên đới. Những nguyên tắc này, diễn tả toàn bộ sự thật về con người theo sự nhận biết của lý trí và đức tin, được khai sinh từ: “*Cuộc gặp gỡ giữa thông điệp Tin Mừng và những đòi hỏi của Tin Mừng được tóm tắt trong giới răn tối thượng về lòng mến Chúa*”

¹⁰ Trang Linh (theo UNWTO, AFP), “Thiệt hại gấp hơn ba lần khủng hoảng 2009, du lịch Thế giới phục hồi chậm chạp,” Nhân Dân (03-08-2020),

<https://nhandan.com.vn/tin-tuc-du-lich/thiet-hai-gap-hon-ba-lan-khung-hoang-2009-du-lich-the-gioi-phuc-hoi-cam-chung-611257/>

và yêu người trong công lý, với những vấn đề phát sinh từ đời sống xã hội”.¹¹ Dựa trên nền tảng và sự soi sáng của 4 nguyên tắc này trong bối cảnh đại dịch Covid-19, cũng như những gì đang diễn ra trong thực tế, ta có thể rút ra những bài học hết sức ý nghĩa và cần thiết để thắp lên niềm hy vọng hướng về tương lai tốt đẹp.

Không Điều Gì Có Thể Làm Tồn Hại Đến Phẩm Giá Cao Quý Của Con Người

Phẩm giá của con người không chỉ hệ tại ở những gì người ta ‘có’, mà còn hệ tại ở điều người ta ‘là’. Mỗi người có thể khác nhau ở cái người ta ‘có’ như: Kinh tế, địa vị, điều kiện an sinh xã hội, môi trường sống... nhưng vẫn bình đẳng với nhau ở cái ‘là’: Phẩm giá thánh thiêng mà Thiên Chúa ban tặng cho con người, và không điều gì có thể làm mất đi phẩm giá cao quý này, bởi con người được tạo dựng giống hình ảnh Thiên Chúa. Cách cụ thể, điều này được hiểu dưới 3 khía cạnh:¹² (1) Nhân phẩm là bản chất thiết yếu của con người, nối kết linh hồn và thể xác. Chỉ con người mới có khả năng siêu nghiệm để vươn đến siêu việt, có lương tâm bất khả xâm phạm và có ý chí tự do; (2) Phẩm giá thể hiện qua việc con người là từng ngôi vị độc đáo riêng biệt có lý trí và liên đới với mọi người khác, giống như màu nhiệm Ba Ngôi. Khía cạnh này thể hiện trong đời sống kinh tế, chính trị và xã hội; (3) Phẩm giá con người thể hiện qua việc được ban cho cai quản và chăm sóc thế giới. Bên cạnh đó, Công đồng Vatican II trong phần nói về giáo huấn xã hội của Giáo Hội, đã ra hẳn một tuyên ngôn nói về điều này: *Dignitatis Humanae* (Phẩm giá Con người). Theo Sách Giáo lý của Hội thánh Công Giáo (GLHTCG) khẳng định phẩm giá cao quý của con người như sau: “*Trong tất cả các thụ tạo hữu hình, chỉ con người là "có khả năng hiểu biết và yêu mến Tạo Hóa" (x.GS 12,3). Con người là thụ tạo duy nhất trên trái đất được Thiên Chúa dựng nên cho chính họ (x.GS 24,3); chỉ con người, nhờ sự hiểu biết và tình thương, được mời gọi chia sẻ sự sống của Thiên Chúa*”.¹³ Đức Giáo hoàng Gioan Phaolô II cho rằng: “*Trong những hoàn cảnh cụ thể của lịch sử, con người chính là trọng tâm và linh hồn của tư duy xã hội Công giáo*”.¹⁴ Chính vì thế, con người dù ở trong hoàn cảnh hay thách đố nào đi nữa, cũng không thể mất đi phẩm giá linh thiêng và cao quý của mình. Trong thực tế, khi nhìn vào những gì đang diễn ra có thể thấy được rằng, mặc dù không diễn tả trực tiếp bằng lời cụ thể như những gì được trình bày trong các Giáo huấn của Xã hội Công giáo ở trên, nhưng phẩm giá và sự sống cao quý của con người vẫn luôn được đặt lên hàng đầu qua những hành động cụ thể: Các nước sẵn sàng chịu thiệt hại nặng nề về mặt kinh tế để bảo vệ sức khỏe và sự sống cho con người, đặc biệt tại những nơi có dịch bùng phát như đã nói ở phần trước. Và đây chính là cơ sở và nền tảng để thắp lên tia sáng hy vọng cho nhân loại giữa ‘đêm tối’ đang bủa vây để hướng về một tương lai tốt đẹp và yên bình sau những sóng gió chênh vênh.

Công Ích Trở Nên Mối Quan Tâm của Cả Thế Giới

Trong bối cảnh đại dịch Covid-19 đang diễn biến phức tạp, vấn đề công ích hay lợi ích chung đang được đặt lên hàng đầu. Học thuyết xã hội Công giáo nhấn mạnh rất nhiều tầm quan trọng của công ích, nhằm đảm bảo quyền lợi và cuộc sống âm no cho tất cả mọi người: “*Công ích - tức là toàn bộ những điều kiện của đời sống xã hội cho phép những tập thể hay những phần tử*

¹¹ *Compendium of the Social Doctrine of the Church* (Tóm lược Học thuyết Xã hội của Giáo hội Công giáo), Libreria Editrice Vaticana (2004), số 160.

¹² Alejo José G. Sison, Ignacio Ferrero, and Gregorio Guitián, “Human Dignity and The Dignity of Work: Insights from Catholic Social Teaching,” *Business Ethics Quarterly* 26, no. 4 (2016), 503.

¹³ Ủy Ban Giáo Lý Đức Tin, *Sách Giáo Lý của Hội Thánh Công Giáo* (Hà Nội: nxb Tôn Giáo, 2012) số 356.

¹⁴ Đức giáo hoàng Gioan Phaolô II, *Thông điệp Bách Chu Niên - Centesimus Annus* (1991), 11: AAS 83 (1991), 807.

riêng rẽ có thể đạt tới sự hoàn hảo riêng một cách đầy đủ và dễ dàng hơn”,¹⁵ hay “công ích” là “tất cả các điều kiện cần thiết giúp con người đạt được sự phát triển toàn diện”¹⁶. Sách Giáo lý của Hội thánh Công Giáo cũng nhấn mạnh đến tầm quan trọng của công ích¹⁷, đặc biệt nhấn mạnh đến vai trò cộng tác của mỗi người vì lợi ích chung: “Các bạn đừng sống riêng lẻ hay khép kín, như thể các bạn đã được công chính hóa rồi, nhưng hãy hợp lại để cùng tìm kiếm lợi ích chung”.¹⁸ Cách nào đó, khi nhìn vào tất cả những gì mà Thế giới đang nỗ lực làm, ta có thể hy vọng về một tương lai tươi sáng hơn. Cụ thể như việc các nước sẵn sàng chịu thiệt hại nặng nề về mặt kinh tế để ngăn chặn dịch bệnh và giảm thiểu số người chết vì dịch bệnh bằng cách: Giảm hoặc ngừng sản xuất, giao thương kinh tế và đi lại giữa các nước hạn chế tối đa... để giảm nguy cơ lây bệnh. Cách nào đó, điều này quả thật là hiếm khi xảy ra trong dòng lịch sử phát triển của nhân loại, khi cả thế giới như ‘dừng lại’, bỏ qua các lợi ích về mặt kinh tế và rất nhiều lợi ích khác, để cùng nhau nhắm đến một mục tiêu duy nhất là ngăn chặn và dập tắt đại dịch Covid-19, nhằm đảm bảo cuộc sống an bình cho mọi người.

Mọi Người Sống Liên Đới Và Hỗ Trợ Nhau Nhiều Hơn

Có thể nói, con người cách nào đó luôn sống liên đới và hỗ trợ nhau ít nhiều trong cuộc sống, nhưng dường như phần lớn chỉ dừng lại ở khía cạnh vật chất. Trái lại, sự liên đới giữa con người với nhau trong bối cảnh đại dịch là một điều hết sức đặc biệt, hơn cả vật chất, điều đó còn có ý nghĩa là sống vì nhau và cho nhau. Theo giáo huấn của Học thuyết xã hội Công giáo, sự liên đới, đặc biệt trong những lúc nguy nan, được xem như một nhân đức: “*Chắc chắn rằng sự liên đới là một nhân đức Kitô giáo*”.¹⁹ Theo Sách Giáo lý của Hội thánh Công Giáo: “*Nguyên tắc liên đới, còn được gọi là nguyên tắc của “tình thân nghĩa” hay “bác ái xã hội”, là một đòi hỏi trực tiếp của tình huynh đệ nhân bản và Kitô giáo*”.²⁰ Trong bài viết “*The Meaning of Solidarity in Catholic Social Teaching*”, tác giả Gerald J. Beyer cho rằng:²¹ Liên đới đã trở thành một khái niệm trung tâm trong đạo đức Kitô giáo, có nền tảng dựa trên Thánh kinh - đặc biệt là lệnh truyền của Chúa Giê-su là: “*Hãy yêu thương nhau như Thầy đã yêu thương anh em*” (Ga 13, 34). Bên cạnh đó, tác giả cho rằng bản chất của sự liên đới trong giáo huấn xã hội Công giáo có 3 khía cạnh chính yếu: (1) Liên đới mang tính nhân học; (2) Liên đới như một mệnh lệnh đạo đức, và (3) Liên đới như một nguyên tắc được cụ thể hóa trong các chính sách và thể chế lập pháp. Trong số các khía cạnh này, yếu tố nhân học có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, thể hiện mối liên đới giữa con người với nhau, vì ‘*không ai là một hòn đảo*’. Sự liên đới được thể hiện cách cụ thể như: Hợp tác với nhau để tìm ra vắc-xin chống dịch - đến nay đã có hơn 170 nước tham gia kế hoạch nghiên cứu vắc-xin ngừa Covid-19 trên toàn cầu²², chia sẻ lương thực, hỗ trợ tài chính, trang thiết bị y tế, chia sẻ các kinh nghiệm phòng chống dịch... những việc làm ý nghĩa này thực sự là một động lực để thắp sáng lên niềm hy vọng cho nhân loại để hướng về một tương lai tươi sáng hơn.

¹⁵ Công Đồng Vatican II, *Hiển Chế Mục Vụ Giáo hội trong Thế giới ngày nay - Gaudium Et Spes*, bản dịch Việt Ngữ của Giáo Hoàng Học Viện Piô X (1965), số 26.

¹⁶ Đức Giáo Hoàng Gioan XXIII, *Thông điệp Hiền mẫu và Tôn sư - Mater et Magistra*, (1961), số 65.

¹⁷ Ủy Ban Giáo Lý Đức Tin, *Sách Giáo Lý của Hội Thánh Công Giáo*, Hà Nội, nxb Tôn Giáo, 2012, các số 1905 - 1912.

¹⁸ Ibid, số 1905.

¹⁹ Đức giáo hoàng Gioan Phaolô II, *Thông điệp Quan Tâm Đến Vấn Đề Xã Hội - Sollicitudo Rei Socialis* (1987), số 40.

²⁰ Ủy Ban Giáo Lý Đức Tin, *Sách Giáo Lý của Hội Thánh Công Giáo*, Hà Nội, nxb Tôn Giáo, 2012, số 1939.

²¹ “The Meaning of Solidarity in Catholic Social Teaching” (Gerald J. Beyer).

²² TTXVN/Vietnam, “Hon 170 nước tham gia kế hoạch vắc xin ngừa COVID-19 trên toàn cầu,” *vietnamplus.vn* (24/08/2020), <https://www.msn.com/vi-vn/news/techandscience/h%c6%a1n-170-n%c6%b0%e1%bb%9bc-tham-gia-k%e1%ba%bf-ho%e1%ba%a1ch-v%e1%ba%afcxin-ng%e1%bb%aba-covid-19-tr%c3%aan-to%c3%a0n-c%e1%ba%a7u/ar-BB18jvnc>

Sống Cho Nhau Và Cùng Nhau Thắp Lên Ngọn Lửa Hy Vọng

Liên đới là một trong những điều quan trọng và có ý nghĩa rất đặc biệt trong đời sống của mỗi cá nhân và cả cộng đồng. Theo quan điểm của Giáo huấn xã hội Công giáo, việc sống cho nhau và giúp nhau thắp lên niềm hy vọng là sứ mạng chung của tất cả mọi người, đặc biệt đối với con người môn đệ bước theo Đức Kitô: “*Vui mừng và hy vọng, ưu sầu và lo lắng của con người ngày nay, nhất là của người nghèo và những ai đau khổ, cũng là vui mừng và hy vọng, ưu sầu và lo lắng của các môn đệ Chúa Kitô, và không có gì thực sự là của con người mà lại không gieo âm hưởng trong lòng họ*”.²³ Và hơn thế nữa Giáo hội còn nhấn mạnh: “*Vận mệnh tương lai của nhân loại nằm trong tay những người có khả năng trao cho hậu thế những lý do để sống và để hy vọng*”.²⁴ Có thể nói, Giáo hội luôn bước đi với mọi người và cho mọi người qua việc mang niềm hy vọng đến cho Thế giới, đây cũng chính là sứ mạng và trách nhiệm của cá nhân mỗi người chứ không của riêng một ai. Đặc biệt đối với người Kitô hữu, sự hy vọng còn hướng họ đến cuộc sống mai hậu trên Quê trời: “*Hy vọng vào đời sống mai sau không làm giảm tầm quan trọng những bổn phận ở trần gian này, mà trái lại còn thêm những động lực mới giúp hoàn tất những bổn phận ấy*”.²⁵ Theo Rubén A. Gaztambide-Fernández, cho dù chúng ta áp dụng nguyên tắc liên đới như thế nào đi chăng nữa, thì nên nhớ ba khía cạnh quan trọng này: Luôn luôn đặt trong mối tương quan với người khác, đòi hỏi mỗi cá nhân phải ý thức về bổn phận với người khác, phải có sự dẫn thân bằng hành động nhằm mang đến điều tốt đẹp cho tất cả mọi người không phân biệt.²⁶ Nói cách khác, liên đới không phải là một điều gì đó trừu tượng hay mang tính lý thuyết, mà là sự ý thức tính thuộc về nhau và sống vì nhau một cách cụ thể trong đời sống. Trong gian nan và thách đố, cá nhân loại đang chung sức chung lòng để vượt qua khó khăn, đây sẽ là một điểm tựa vững chắc để sự hy vọng có thể được thắp sáng lên.

Những Bài Học Rút Ra Từ Biến Cố Đại Dịch Covid-19

Ý Nghĩa Cao Đẹp Về Sự Liên Đới

Đại dịch Covid-19 làm cho chúng ta suy nghĩ rất nhiều về tính liên đới. Cách nào đó, đại dịch dường như đã làm cho cả Thế giới trở thành một đại gia đình, nơi đó có tình yêu, chia sẻ và cộng tác cùng nhau để vượt qua gian khó. Bởi vì ‘*không ai là một hòn đảo*’, chúng ta sống và liên đới với nhau, nên đại dịch không chỉ nguy hại đối với cá nhân một ai đó, nhưng còn ảnh hưởng đến những người xung quanh - tính xã hội. Chính vì lẽ đó, tại một quốc gia hay địa phương có dịch bệnh, tất cả mọi người bắt buộc phải thực hiện các biện pháp an toàn về mặt y tế một cách nghiêm ngặt để tránh dịch bệnh lây lan, cụ thể phải làm như thế nào tùy thuộc vào quy định của từng nơi và tùy vào mức độ nghiêm trọng của dịch bệnh. Ở đây, có thể kể ra một vài biện pháp chung mà người dân tại những nơi bị dịch bệnh phải thực hiện như: Hạn chế ra ngoài khi không cần thiết, các hoạt động vui chơi giải trí và không thiết yếu phải tạm dừng hoạt động, đeo khẩu trang và rửa tay thường xuyên, giữ khoảng cách khi tiếp xúc, thậm chí khi dịch bệnh bùng phát ... tất cả nhằm phòng tránh dịch bệnh lây lan và giảm thiệt hại do nó gây ra bao

²³ Công Đồng Vatican II, *Hiến Chế Mục Vụ Giáo hội trong Thế giới ngày nay - Gaudium Et Spes*, bản dịch Việt Ngữ của Giáo Hoàng Học Viện Piô X (1965), số 1.

²⁴ Ibid, số 31.

²⁵ Ibid, số 21.

²⁶ EDT Rubén A. Gaztambide-Fernández, University of Toronto, “What is solidarity? During coronavirus and always, it’s more than ‘we’re all in this together,” *The Conversation* (14.04.2020), <https://theconversation.com/what-is-solidarity-during-coronavirus-and-always-its-more-than-were-all-in-this-together-135002>

hiều có thể. Hơn thế nữa, khi cần thiết để ngăn chặn dịch bệnh, có thể áp dụng việc cách ly cả một nước, Việt Nam là nước thứ hai sau Ý thực hiện việc cách ly toàn xã hội trong 15 ngày, từ 0h ngày 01/04/2020 để ngăn ngừa dịch bệnh”²⁷. Tất cả những điều này như một thông điệp đầy quyết tâm và nói lên ý nghĩa cao đẹp của sự liên đới: “*Có phúc cùng hưởng, có họa cùng chia,*” sống vì nhau và cho nhau hơn.

Sự Thiếu Cân Đối Trong Việc Phát Triển Kinh Tế

Có thể nói, đại dịch Covid-19 dường như đã cho thấy sự lệ thuộc quá nhiều của kinh tế Thế giới nói chung vào Trung Quốc. Sự lệ thuộc này không chỉ đối với các nước đang phát triển, mà ngay cả cường quốc như Mỹ cũng phải lệ thuộc rất nhiều vào Trung Quốc, chẳng hạn như theo: “*Báo cáo mới nhất của Viện Quốc tế Nghiên cứu chiến lược Anh cho thấy, Mỹ đang phụ thuộc quá nhiều vào Trung Quốc khi phải nhập khẩu tới 414 sản phẩm có nguồn gốc từ quốc gia tỷ dân*”.²⁸ Xét ở phạm vi toàn cầu, cái giá phải trả cho sự lệ thuộc này rất lớn, đặc biệt là về mặt kinh tế, chẳng hạn như: “*Mỗi tuần các nhà máy Trung Quốc đóng cửa, thương mại toàn cầu sẽ mất 26 tỷ USD, Ana Boata - Trưởng nhóm nghiên cứu vĩ mô tại Euler Hermes cho biết trên NYT. Nikkei Asian Review cũng trích một nghiên cứu khác chỉ ra sản xuất tại Trung Quốc cứ giảm 10 tỷ USD, sản xuất tại phần còn lại của Thế giới sẽ giảm 6,7 tỷ USD*”.²⁹ Bên cạnh đó, tầm quan trọng của Trung Quốc còn vượt ra ngoài lĩnh vực sản xuất, chẳng hạn như về du lịch: “*Dân số đông và ngày một giàu lên biến Trung Quốc thành thị trường béo bở với phần còn lại của Thế giới. Người tiêu dùng nước này mua nhiều xe và smartphone hơn bất kỳ quốc gia nào. Khách du lịch Trung Quốc cũng chi tới 258 tỷ USD mỗi năm khi ra nước ngoài, gần gấp đôi Mỹ, theo Tổ chức Du lịch Thế giới*”.³⁰ Trong bối cảnh đại dịch Covid-19, thách thức của sự lệ thuộc này càng rõ nét hơn đối với ngành y tế, khi không chỉ Mỹ mà một số quốc gia tại Châu Âu rơi vào tình trạng thiếu hụt nghiêm trọng vật tư y tế khi Trung Quốc ngừng xuất khẩu các mặt hàng y tế để lo chống dịch trong nước, vì: “*Các doanh nghiệp sản xuất vật tư, thiết bị y tế quan trọng như khẩu trang, máy thở trên Thế giới hầu hết đều tập trung ở Trung Quốc*”.³¹ Đây có lẽ vừa là một bài học kinh nghiệm cần thiết như tiếng ‘chuông’ để báo hiệu, vừa là một bài toán nan giải đối với nền kinh tế Thế giới trong tương lai phải tìm cách giải quyết.

Sống Vì Nhau Và Cho Nhau Hơn

Đại dịch Covid-19 là khoảng thời gian đặc biệt để mọi người trên khắp Thế giới sống yêu thương, chia sẻ và quan tâm nhau hơn. Theo Douglas Broom, Covid-19 đang tiếp tục lan rộng và gây nhiều đau thương, nhưng cách nào đó cũng mang điều tốt nhất cho mọi người trên toàn cầu - yêu thương và quan tâm nhau hơn, thể hiện qua việc: Các tình nguyện viên quan tâm đến

²⁷ Viêt Tuân, “Việt Nam ‘cách ly toàn xã hội’ trong 15 ngày,” *Vn.express* (31/03/2020), <https://vnexpress.net/viet-nam-cach-ly-toan-xa-hoi-trong-15-ngay-4077462.html>.

²⁸ Vương Nam, “Mỹ: Mỗi nguy an ninh quốc gia khi phụ thuộc quá nhiều vào hàng nhập Trung Quốc,” *14h.com.vn* (25/05/2020), <https://www.24h.com.vn/tin-tuc-quoc-te/my-moi-nguy-an-ninh-quoc-gia-khi-phu-thuoc-qua-nhieu-va-hang-nhap-trung-quoc-c415a1151932.html>.

²⁹ Hà Thu (*tổng hợp*), “Mặt trái khi kinh tế toàn cầu phụ thuộc Trung Quốc,” *Vn.express* (11/02/2020), <https://vnexpress.net/mat-trai-khi-kinh-te-toan-cau-phu-thuoc-trung-quoc-4053397.html>

³⁰ *Ibid*, *Vn.express* (11/02/2020), <https://vnexpress.net/mat-trai-khi-kinh-te-toan-cau-phu-thuoc-trung-quoc-4053397.html>

³¹ Vương Nam, “Mỹ: Mỗi nguy an ninh quốc gia khi phụ thuộc quá nhiều vào hàng nhập Trung Quốc,” *14h.com.vn* (25/05/2020).

người lớn tuổi và những người hàng xóm dễ bị tổn thương; Trên khắp châu Âu, mọi người đang hát cho nhau nghe để giữ tinh thần lạc quan, vì giãn cách xã hội và tự cách ly đã trở thành luật; Khi thành phố Vũ Hán của Trung Quốc bị đóng cửa, người dân đã mở cửa sổ để vang lên thông điệp ủng hộ những người hàng xóm và thành phố thân yêu của họ.³² Chính vì thế, cách nào đó, đại dịch Covid-19 như một cơ hội để mỗi người, mỗi gia đình, mỗi quốc gia có khoảng thời gian ‘dừng lại để nhận định’ và ý thức điều gì thực sự cần thiết cho cuộc sống của con người, biết sống vì nhau và cho nhau vì lợi ích chung: ‘*Một người vì mọi người, mọi người vì một người*’. Có lẽ hiếm khi nào nguyên tắc công ích lại được chú trọng và thực thi một cách mạnh mẽ như những gì đang diễn ra trong cơn đại dịch Covid-19. Trong thực tế, chúng ta có thể nhìn vào những hành động cụ thể của chính quyền khi phát hiện một người nhiễm bệnh: Ngay lập tức người bệnh được cách ly để theo dõi y tế, những người và địa điểm mà người bệnh đã đi qua phải xét nghiệm y tế và phong tỏa hoàn toàn để tầm soát dịch bệnh. Tất cả những điều này nói lên mức độ nghiêm túc và vì lợi ích chung của xã hội, bởi ai cũng ý thức rõ nếu dịch bệnh lây lan thì thiệt hại không thể nào đánh giá hết được. Do vậy, việc ý thức trách nhiệm và quảng đại sống cho nhau và vì nhau, đặc biệt trong lúc thách thức, là điều rất ý nghĩa và trân quý biết bao. Đồng thời, chúng ta có lẽ cũng hiểu và cảm nhận sâu sắc hơn chân lý: “*Sức khỏe là vàng*”, khi việc chăm sóc người bệnh, bảo vệ sức khỏe và nỗ lực để dập tắt đại dịch trở thành mục tiêu quan trọng nhất của cả Thế giới.

Bài Học Về Sự Phát Triển Bền Vững

Đại dịch Covid-19 có thể là một bài học rất ý nghĩa cho nhân loại trong quá trình phát triển. Trong suốt mấy thập kỷ vừa qua, mặc dù nhiều nơi trên Thế giới đã trải qua rất nhiều biến cố thiên tai và gánh chịu những hậu quả rất nặng nề do: Lũ lụt, sóng thần, động đất, cháy rừng, khô hạn... nhưng thiệt hại chúng gây ra cũng chỉ mang tính cục bộ ở một số nơi, cũng như phạm vi tác động không lớn. Ngược lại, đại dịch Covid-19 là một điều gì đó rất đặc biệt, nó tấn công trực tiếp vào con người và làm cho mọi sinh hoạt, cũng như các hoạt động sản xuất kinh tế phải hạn chế hay tạm dừng trên phạm vi toàn Thế giới. Trong thực tế, đại dịch Covid-19 khiến cho nhiều nơi trên Thế giới có những thời điểm buộc phải dừng lại tất cả các sinh hoạt và sản xuất, mạng sống con người bị đe dọa, gây ra những gánh nặng về y tế, sinh hoạt thường ngày bị xáo trộn, kinh tế suy sụp, rất nhiều người phải sống trong cảnh bị cô lập, giao thương quốc tế về thương mại và du lịch bị ảnh hưởng nặng nề... Quả thật, điều này cho thấy bên cạnh những ưu điểm và thành tựu rất tốt đẹp của thời đại công nghiệp hóa - hiện đại hóa, dường như có một ‘lỗ hổng’ rất lớn nào đó trong quá trình phát triển. Và đại dịch Covid-19 có thể là một minh chứng cho điều này, khi nó gây tác hại khủng khiếp trên phạm vi toàn cầu trong một thời gian khá dài mà nhân loại dường như bất lực và vẫn chưa thể tìm ra biện pháp khắc phục. Điều này có thể đến từ nguyên nhân khách quan như vi rút Covid-19 quá mới mẻ và lạ lẫm nên không dễ khắc chế ngay lập tức được, nhưng nó cũng là một ‘tiếng chuông’ cảnh tỉnh cho cả nhân loại trong tiến trình phát triển, cần phải lưu tâm đến tính bền vững và chuẩn bị tốt hơn cho những biến cố bất ngờ ập đến như đại dịch Covid-19.

---

³² Douglas Broom, “A pandemic of solidarity? This is how people are supporting one another as coronavirus spreads,” *World Economic Forum* (16.03.2020), <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/covid-19-coronavirus-solidarity-help-pandemic/>

Sáng Tạo Ra Những Cách Thế Mới Để Liên Đới Với Nhau

Theo DT Rubén A. Gaztambide-Fernández, đại dịch Covid 19 đã gây nên sự khủng hoảng trên phạm vi toàn cầu, điều này đòi hỏi con người phải nghĩ ra những cách thức mới để tương quan với người khác, là cơ hội để suy nghĩ lại các giá trị và mục đích hướng tới của mỗi người, cũng như những nỗi bận tâm chung.³³ Trong khi đại dịch Covid-19 tiếp tục lan rộng, bên cạnh những liên đới về mặt kinh tế và xã hội như đã nói, người ta còn sáng tạo ra nhiều cách mới lạ để liên đới, động viên và gửi thông điệp yêu thương đến cho nhau. Một trong số những cách sáng tạo đó chính là âm nhạc. Kể từ khi đại dịch bùng phát, âm nhạc đã gửi đi thông điệp yêu thương và truyền động lực mạnh mẽ đến tất cả mọi người trên toàn Thế giới, nó là một ‘chìa khóa’ đặc biệt để đem mọi người đến gần nhau hơn, vượt qua rào cản của văn hóa, ngôn ngữ hay ranh giới quốc gia. Trong thực tế, Việt nam cũng rất tích cực trong việc dùng âm nhạc để chuyển tải thông điệp yêu thương đến với mọi người như: Ca khúc “Ghen Côvy”, không chỉ nổi tiếng ở Việt nam, mà còn được lên sóng truyền hình Mỹ,³⁴ Dàn hợp xướng Ndlovu Youth Choir đến từ Nam Phi - lọt vòng chung kết của America's Got Talent, đã đưa lời khuyên về virus corona của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) vào âm nhạc qua bài hát "*Đừng hoảng sợ: We've got this*".³⁵ Điều này thực sự rất đặc biệt, âm nhạc trong đại dịch đóng vai trò như một ‘nhịp cầu’ để đem niềm hy vọng đến cho mọi người, nó cũng cho thấy sự sáng tạo tinh tế của con người để liên kết với nhau.

Kết Luận

Trước hết, đại dịch Covid-19 có thể lấy đi rất nhiều thứ của con người, nhưng không thể lấy đi được niềm hy vọng, tình yêu thương và tương trợ lẫn nhau. Muốn biết sự hy vọng mạnh mẽ như thế nào, hãy nhìn vào những nỗ lực của chính quyền và các nhân viên y tế - những người lính áo trắng, và tất cả mọi người trên toàn Thế giới đang miệt mài ngày đêm chống dịch, khi tất cả đều sẵn sàng hi sinh những lợi ích cá nhân vì mục đích tốt đẹp chung; Cả nhân loại tiến lại gần nhau và giúp nhau vượt qua khó khăn bằng nhiều cách khác nhau: Chia sẻ tài chính, trang thiết bị y tế, lương lực.. cả Thế giới dường như đang cùng một nhịp đập và nắm lấy tay nhau để vượt qua đại dịch, tùy vào điều kiện và khả năng của mỗi quốc gia, cũng như cá nhân mỗi người.

Bên cạnh đó, những gì mà đại dịch Covid-19 đã và đang gây ra, sẽ là một trang sử rất đặc biệt trong dòng lịch sử phát triển của nhân loại. Nó đã để lại quá nhiều dấu ấn và bài học quý giá cho nhân loại trên con đường phát triển. Dường như có một mâu thuẫn nội tại nào đó ở nơi biến cố đại dịch Covid-19, một mặt nó gây ra biết bao đau thương và thách thức cho con người trên mọi phương diện của đời sống; mặt khác nó lại mang con người khắp nơi trên Thế giới đến gần nhau, cộng tác và chia sẻ với nhau nhiều hơn. Có lẽ thật hiếm khi ta có thể cảm nhận được Thế giới như một gia đình thu nhỏ lúc này, thể hiện qua việc chung tay chống dịch từ cá nhân đến

³³ DT Rubén A. Gaztambide-Fernández, University of Toronto, "What is solidarity? During coronavirus and always, it's more than 'we're all in this together,'" *The Conversation* (14.04.2020), <https://theconversation.com/what-is-solidarity-during-coronavirus-and-always-its-more-than-were-all-in-this-together-135002>

³⁴ Mi Ly, "Bài hát phòng chống COVID-19 của Việt Nam được khen trên sóng truyền hình Mỹ," *Tuổi Trẻ* (02.03.2020), <https://tuoitre.vn/bai-hat-phong-chong-covid-19-cua-viet-nam-duoc-khen-tren-song-truyen-hinh-my-20200302195311938.htm>

³⁵ Douglas Broom, "A pandemic of solidarity? This is how people are supporting one another as coronavirus spreads," *World Economic Forum* (16.03.2020), <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/covid-19-coronavirus-solidarity-help-pandemic/>

quốc gia và cả phạm vi Châu lục, việc đi lại hạn chế, các ngành du lịch và thương mại tạm dừng hoạt động dù phải chịu thiệt hại nặng nề về mặt kinh tế nhằm đẩy lùi dịch bệnh.

Sau cùng, đại dịch Covid-19 có thể được ví như một cuộc nhận định và xét mình dài của toàn nhân loại, qua đó giúp nhân loại nhìn rõ hơn những hạn chế trong tiến trình phát triển, cũng như biết chuẩn bị những biện pháp tốt hơn khi phải đối phó với thiên tai bất ngờ ập đến. Có lẽ một số người cũng có suy nghĩ như tôi, một mặt thấy tuyệt vọng và hụt hẫng vì những gì đại dịch Covid-19 gây ra cho nhân loại; mặt khác lại cảm thấy có điều gì rất lạ và hay hay mà nó mang lại. Thực sự không dễ dàng để diễn tả cảm xúc này.

Tài liệu tham khảo

- Alejo José G. Sison, Ignacio Ferrero, and Gregorio Guitián (2016). Human Dignity and The Dignity of Work: Insights from Catholic Social Teaching. *Business Ethics Quarterly* 26, no. 4, 503.
- Công Đồng Vatican II, *Hiến Chế Mục Vụ Giáo hội trong Thế giới ngày nay - Gaudium Et Spes*, bản dịch Việt Ngữ của Giáo Hoàng Học Viện Piô X (1965), số 26.
- Công Đồng Vatican II (1965). *Hiến Chế Mục Vụ Giáo hội trong Thế giới ngày nay - Gaudium Et Spes*, bản dịch Việt Ngữ của Giáo Hoàng Học Viện Piô X, số 1.
- Compendium of the Social Doctrine of the Church* (2004). Tóm lược Học thuyết Xã hội của Giáo hội Công giáo), Libreria Editrice Vaticana, số 160.
- Đức giáo hoàng Gioan Phaolô II (1991). *Thông điệp Bách Chu Niên - Centesimus Annus*, 11: AAS 83 (1991), 807.
- Đức Giáo Hoàng Gioan XXIII (1961). *Thông điệp Hiền mẫu và Tôn sư - Mater et Magistra*, số 65.
- Đức giáo hoàng Gioan Phaolô II (1987). *Thông điệp Quan Tâm Đến Vấn Đề Xã Hội - Sollicitudo Rei Socialis*, số 40.
- Douglas Broom (2020). A pandemic of solidarity? This is how people are supporting one another as coronavirus spreads. *World Economic Forum* (16.03.2020). Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/covid-19-coronavirus-solidarity-help-pandemic/>
- Mi Ly, “Bài hát phòng chống COVID-19 của Việt Nam được khen trên sóng truyền hình Mỹ,” *Tuổi Trẻ* (02.03.2020). Retrieved from <https://tuoitre.vn/bai-hat-phong-chong-covid-19-cua-viet-nam-duoc-khen-tren-song-truyen-hinh-my-20200302195311938.htm>
- Rubén A. Gaztambide-Fernández , University of Toronto, “What is solidarity? During coronavirus and always, it’s more than ‘we’re all in this together,” *The Conversation* (14.04.2020), <https://theconversation.com/what-is-solidarity-during-coronavirus-and-always-its-more-than-were-all-in-this-together-135002>
- Rubén A. Gaztambide-Fernández (2020). University of Toronto, “What is solidarity? During coronavirus and always, it’s more than ‘we’re all in this together,” *The Conversation*. <https://theconversation.com/what-is-solidarity-during-coronavirus-and-always-its-more-than-were-all-in-this-together-135002>
- TTXVN/Vietnam (24/08/2020). Hơn 170 nước tham gia kế hoạch vắc xin ngừa COVID-19 trên toàn cầu, từ nguồn vietnamplus.vn.

Ủy Ban Giáo Lý Đức Tin (2012). *Sách Giáo Lý của Hội Thánh Công Giáo*, số 356. Hà Nội: nxb Tôn Giáo.

Ủy Ban Giáo Lý Đức Tin (2012). *Sách Giáo Lý của Hội Thánh Công Giáo*, Hà Nội, nxb Tôn Giáo, 2012, các số 1905 - 1912.

Ủy Ban Giáo Lý Đức Tin (2012). *Sách Giáo Lý của Hội Thánh Công Giáo*, Hà Nội, nxb Tôn Giáo, số 1939.

Viết Tuân, “Việt Nam 'cách ly toàn xã hội' trong 15 ngày,” *Vn.express* (31/03/2020), <https://vnexpress.net/viet-nam-cach-ly-toan-xa-hoi-trong-15-ngay-4077462.html>.

Vương Nam (25/05/2020). Mỹ: Mỗi nguy an ninh quốc gia khi phụ thuộc quá nhiều vào hàng nhập Trung Quốc. Trích từ nguồn <https://www.24h.com.vn/tin-tuc-quoc-te/my-moi-nguy-an-ninh-quoc-gia-khi-phu-thuoc-qua-nhieu-vao-hang-nhap-trung-quoc-c415a1151932.html>.

Hà Thu (2020). Mặt trái khi kinh tế toàn cầu phụ thuộc Trung Quốc. *Vn.express* (11/02/2020), <https://vnexpress.net/mat-trai-khi-kinh-te-toan-cau-phu-thuoc-trung-quoc-4053397.html>

Biodata

Phaolô Nguyễn Hồng Như Khuê là tu sỹ Dòng Tên, Việt Nam. Thầy Khuê hiện đang là sinh viên Thần học năm 3 tại Học Viện thánh Giuse Dòng Tên, Việt Nam.

Paul Nguyen Hong Nhu Khue is a Jesuit of the Society of Jesus, Vietnam. He is also a third-year student of Theology at Saint Joseph Jesuit Scholasticate, Vietnam.